

Georges Brassens – La mauvaise réputation

“Jo no faig cap mal a ningú seguint el meu propi camí. Però a la bona gent no li agrada que un segueixi un camí diferent” (Georges Brassens)

1.L'autor

Georges Brassens va ser un home lliure, un home que amava la poesia, un anarquista que mai es va rendir, que mai va claudicar de les seves idees i va viure consegüentment amb elles i amb el seu compromís per crear un món nou; un trobador que tant va cantar a les prostitutes com als lladres, a la gent que s'estima, a la vida que passa, a l'amor, a l'amistat, a la mort i, sobretot, al que més amava: la vida. Havia nascut a França, però era ciutadà del món, perquè les històries que contava, eren les nostres històries, aquelles històries universals que parlen de tu i de mi, del que som i del que podríem haver estat. Amb unes melodies aparentment senzilles i un llenguatge precís i enormement ric, va tornar a la cançó francesa la poesia que havia perdut. L'autoritat, l'exèrcit, el clergat i el poder van ser els seus enemics més íntims, uns enemics als que va combatre des de la més perillosa de les armes: el sentit de l'humor. El seu llegat ha estat immens; va revolucionar la cançó popular, la “chanson”, i amb ella la cançó protesta de tot el món. Les seves cançons han estat cantades com a símbol de rebel·lia, d'esperança i de compromís a tots els països que han patit i pateixen dictadures i injustícies.

Va néixer a Sète l'any 1921 en el si d'una família de classe obrera, però on no hi faltava la música, especialment per part de la seva mare, d'origen napolità, gran apassionada per les cançons tradicionals del seu país. A l'escola va descobrir el món de la poesia, de la mà d'un dels seus mestres, Alphonse Bonnafé, qui li marcaria la vida ja per sempre, i que més tard seria el seu primer biògraf.

L'any 1940 se'n va anar a viure a París, a casa d'una tieta. Mentre escrivia incansable els seus poemes i les seves cançons al piano de la seva tia, va estar treballant a una fàbrica de la Renault, fins que va ser bombardejada pels alemanys. Llavors va tornar a Sète i es va consagrar enterament a la poesia, arribant a publicar els seus dos primers llibres de versos l'any 1942. Però, després de l'ocupació nazi, el 1943 va ser condemnat a treballar a una fàbrica de la BMW a Alemanya, d'on va fugir un any més tard tot aprofitant un permís. Es va poder amagar a París a casa d'uns amics de la seva tia, la Jeanne i el Marcel. En aquella casa, sense aigua ni llum, va romandre amagat sense sortir durant 5 mesos, fins que París va ser alliberat pels aliats. Però es va sentir tan bé allà, que s'hi va quedar 22 anys més. Com a agraïment els hi va dedicar a la Jeanne i el Marcel dues de les seves cançons més conegudes: *La cane de Jeanne* i *Chanson pour l'Auvergnat*.

A partir de 1946, per guanyar-se la vida, va començar a escriure articles a la revista anarquista *Le libertaire*, amb la ideologia de la qual s'identificava plenament. El seu anarquisme se situava sobretot en la irreverència i la desobediència voluntària a les convencions socials, per les quals no hi sentia cap simpatia. L'any 1947 es va

publicar la seva primera novel·la, *La lune écoute aux portes*, i va escriure algunes de les seves millors cançons com *La mauvaise réputation* o *Le gorille*. També és en aquesta època que va trobar la dona de la seva vida, Joha Heiman, d'origen estonià, amb qui de comú acord mai compartirà el mateix sostre, però que sempre tindrà a prop. Brassens va dir de Joha: "no és la meva dona, és la meva deessa".

Des del temps de la seva reclusió quan va tornar a París, Georges havia escrit un munt de cançons, i els amics el convidaven a cantar-les als cafès i cabarets del barri, però la seva enorme timidesa li frenava constantment. La seva idea era compondre cançons perquè altres les cantessin. Però l'any 1952 la cantant Patachou el va empènyer a pujar a l'escenari del cabaret de Montmartre que ella dirigia, i aquella mateixa nit Brassens va iniciar una carrera musical que el convertiria en un mite, ja que des dels primers concerts va conèixer un èxit excepcional de públic i crítica. Aquell mateix any, Jacques Canetti, el director artístic de Polydor, el va convidar a gravar els seus primers discos.

L'any 1953 va publicar la seva novel·la *La tour des miracles* i va fer les seves primeres actuacions al mític teatre Bobino, que van suposar la seva consagració definitiva. Fins al final de la dècada, el seu prestigi seguirà en augment, amb actuacions a l'Olympia de París, gires per Europa i el Nord d'Àfrica i tota mena de premis i reconeixements. Brassens era reconegut no només com a un intèrpret d'estil renovador, sinó sobretot com a un poeta que donava nova brillantor a la llengua francesa. També va col·laborar en el món del cinema en diverses ocasions i fins i tot va treballar com a actor a la pel·lícula *Porte de lilas*, del seu amic René Clair.

Acostumava a acompanyar-se únicament d'una guitarra acústica i el seu fidel amic Pierre Nicolas al contrabaix, tot i que a les gravacions hi afegia una segona guitarra. Va compondre la gran majoria de les lletres de les seves cançons, tot i que també va musicar alguns poemes dels seus poetes favorits, com Aragon, Hugo i Apollinaire.

A partir de 1959, tanmateix, els problemes de salut li van fer disminuir el ritme d'actuacions. Des del final de la guerra, Brassens patia regularment de còlics nefrítics molt dolorosos, que li van representar tota la vida un handicap i li van fer abandonar freqüentment els escenaris a causa del dolor. Durant els anys 60 va anar alternant els concerts triomfants (alguns amb el seu ídol de joventut, Charles Trenet) amb diverses operacions de ronyó. Va observar els esdeveniments políticossocials del maig del 68, ple d'admiració i felicitat, des d'un llit a l'hospital. Prèviament, l'any 1967, havia estat reconegut amb el Premi de Poesia de l'Acadèmia Francesa, el més prestigiós del país.

En els darrers anys, malgrat comptar amb poc més de 50 anys, es va trobar molt afeblit pels problemes de salut i els concerts li resultaven ja massa fatigants. L'any 1974 va fer el seu darrer concert a l'estranger, a Cardiff; i l'any 1976, l'última sèrie de concerts al seu estimat Bobino de París, tot i que fins al 1980 seguirà gravant nous discos. Aquell any, afectat d'un càncer, va ser operat de nou dels ronyons, però moriria uns mesos després en un petit poble del sud de França, a casa d'un amic, a prop del seu lloc de naixement.

Per a Brassens l'amistat sempre va ser una de les seves prioritats. Va compaginar l'amistat amb els amics de la infància i dels temps difícils amb la de les grans estrelles que va conèixer després, com Jacques Brel o l'actor Lino Ventura, amb qui compartia accions humanitàries. Va unir dos de les seves grans passions, l'amor al mar i l'amistat en una de les seves cançons *Les copains d'abord*, on parla dels seus amics com aquells companys amb qui fem, a bord de qualsevol nau, el viatge de la vida. Fidel a la seva ideologia llibertària sempre va anteposar l'ésser humà sobre tota la resta: "l'única revolució és intentar millorar un mateix esperant que els altres també ho facin". Avui el seu pensament, la seva manera de voler canviar la vida, és més actual que mai, no hi ha dubte que durant el 15-M hauria estat acampat en qualsevol plaça, amb la seva guitarra, cantant i gaudint d'aquesta poesia, que com ell volia, ha tornat als carrers.

Gabriel García Márquez en les paraules que li va dedicar a la seva mort va escriure: "Brassens era capaç de dir-ho tot, molt més del que era permisible, però ho deia amb una força lírica que arrossegava qualsevol cosa fins a l'altra vorera del bé i del mal".

Avui dia no només roman com a un dels artistes més estimats del patrimoni cultural francès, sinó que les seves cançons han estat versionades per artistes de tot el món. Alguns dels qui van cantar les seves cançons en francès són Françoise Hardy, Michel Fugain i Barbara, que li va consagrar un àlbum sencer. En castellà les versions més conegudes són les de Paco Ibáñez, especialment *La mala reputación*, que ja va interpretar en el seu cèlebre concert a l'Olympia l'any 1969. En català Josep Maria Espinàs va fer diverses versions de cançons de Brassens a principis dels anys 60; posteriorment Miquel Pujadó dedicaria diversos discos a la seva obra i Joan Manuel Serrat va incloure en el seu àlbum *D'un temps d'un país* una adaptació inèdita de Delfí Abella de *La fille a cent sous*.

2. La cançó

La mauvaise réputation es va enregistrar per primera vegada el mes de novembre de 1952, fa ja més de 60 anys. Seguint la seva línia anarquista, Brassens amb aquesta cançó va remoure moltes consciències amb el seu missatge, especialment entre els sectors conservadors de la societat francesa, i durant anys va estar prohibida la seva difusió a través de la ràdio.

És una cançó petita, de poc més de 2 minuts, amb 4 estrofes amb rima assonant i una tornada on l'última frase expressa un cert sentit de l'humor molt negre. Però és suficient per lliurar un missatge inconformista, antimilitarista, anticlerical i en contra de la pena de mort, un missatge clar que tothom pot entendre.

És una cançó molt expressiva, que renega de tots els convencionalismes i les etiquetes i que pot ser catalogada com a revolucionària (motiu pel qual va ser prohibida també per alguns altres governs de mentalitats molt limitades). Ressalta especialment les qualitats individuals que ens diferencien a cadascun de nosaltres com a persones úniques i irrepetibles. Aquesta persona mal vista per la societat és

sens dubte el propi Brassens, sempre crític amb la burgesia i l'autoritat i elogiador de la marginalitat.

Comença dient que en el seu poble té mala reputació, que no fa mal a ningú pel fet de viure fora del ramat (aquí ja es pot observar el seu anarquisme). Les següents estrofes son més punyals cap a la societat francesa, per exemple, en una cosa tan sagrada com la festa nacional (el 14 de juliol). En la cançó diu que el dia de la festa nacional roman ajagut còmodament al llit, que no l'interessa gens la musica militar, i després diu amb sorna que no hi ha mal pitjor que no seguir el toc del clarí.

En una altra estrofa diu que si un lladre li ha robat alguna cosa a qualsevol cretí i aquest el persegueix, no li fa res fer-li la traveta per deixar escapar el lladre i que el cretí rodoli per terra. I a la darrera estrofa conclou que es pot endevinar quin serà el seu destí, linxat i penjat del coll pels seus paisans, per haver volgut seguir camins que no duen a Roma.

A la tornada va repetint una i una altra vegada que a la gent no li agrada que cadascú segueixi el seu propi camí, i l'acaba sempre amb una frase irònica, ironia present en tota la cançó (tots m'assenyalen amb el dit, llevat del mancs, evidentment; o tothom vindrà a veure'm penjat, llevat dels cecs, per descomptat).

És molt coneguda la versió en castellà que va fer Paco Ibáñez d'aquesta cançó a partir de la traducció de Pierre Pascal i que ja apareixia al disc d'Ibáñez gravat en directe a l'Olympia de París l'any 1969. Aquesta versió la gravaria també més endavant el cantant rock Loquillo, i molt recentment Sole Giménez en un àlbum dedicat a la cançó francesa. En català hi ha una versió també recent, realitzada l'any 2011 per Lilit i Dionis, amb la col·laboració de Josep Nadal, de La Gossa Sorda, inclosa en el disc *Sense permís de la NASA*.

(Article de Gustau Gallardo)